

VALÓSÁG

Hagyományaihoz híven, a 2002–2006-os kormányzati ciklus végén, az Educatio ismét kerekasztal beszélgetésre hívta meg a kormánypártok, és az ellenzéki pártok oktatáspolitikusait. A beszélgetéssel ezúttal is alkalmat kívántunk nyújtani arra, hogy mérlegeljék az elmúlt négy év oktatáspolitikai hibáit és eredményeit, másrészről arra kértük őket, hogy ismertessék az elkövetkező négy évre vonatkozó elképzeléseiket. A vitában ezúttal Dobos Krisztina (MDF), Horn Gábor (SZDSZ), Sió László (FIDESZ) és Tatai-Tóth András (MSZP) vettek részt.

Kerekasztal beszélgetés az oktatáspolitikáról

Educatio: Kérem, hogy mutakozzanak be, és röviden mondják el, hogy milyen feladatot töltenek be saját pártjukban.

Dobos Krisztina vagyok, az MDF Pedagógus Kollégiumának a vezetője. Ez egy viszonylag nagy, 100–150 fős társulat, egy része a felsőoktatással, másik része a közoktatással foglalkozik.

Horn Gábor vagyok az SZDSZ oktatáspolitikusa, az egyik a kettő közül, a másik éppen miniszter. Egyébként az elmúlt négy évben a kormányban a koordinációs államtitkári feladatokat láttam el, tehát jelen voltam az összes kormányülésen, és mint ilyen természetesen részt vettem az oktatáspolitikai alakításában is. Az SZDSZ-ben pedig jelentős mértékben hozzám is tartoznak ezek a kérdések.

Sió László vagyok, a FIDESZ oktatási műhelyének a vezetője. Az oktatási műhelynek nem csak az országgyűlési képviselők a tagjai, hanem egy kb. 400 fős szakértői kör is.

Tatai-Tóth András vagyok, az MSZP oktatási munkacsoportjában a közoktatásért vagyok felelős, és a költségvetési ügyekért. Az MSZP-s szakoktatás-politikusok közül én vagyok talán az, aki nemcsak elméleti, hanem gyakorlati tapasztalattal is rendelkezik. Harminc évet töltöttem iskolában, igazgató és igazgató-helyettes is voltam csaknem 10–10 évig. Tehát közelről ismerem a valóságot.

Educatio: Hogyan értékeli az elmúlt kormányzati ciklus oktatáspolitikájának egészét, illetve kérem, hogy ezen belül külön térjenek ki az irányítás, a közoktatás, a felsőoktatás és a szakképzés témakörére.

Horn Gábor (SZDSZ): Az elmúlt ciklusban mi arra vállalkoztunk, hogy folytassuk, amit '94-ben elkezdtünk, egy liberális oktatáspolitikai váltás megvalósítását a magyar közoktatásban és felsőoktatásban. Ennek egyes elemeit '94 és '98 között megvalósítottuk, de

a rendszer egészére ez akkor nem tudott kiterjedni. Ennek sok oka van, többek között a saját tapasztalatlanságunk. Tehát az volt a célunk, hogy a 2002-eshez képest nyitottabb, demokratikusabb, átjárhatóbb, modernebb személyközpontúbb, gyerekközpontúbb iskolarendszert hozunk létre. Lényegében az óvodától a középiskola végéig. Én régóta úgy gondolom, hogy a magyar közoktatás legsikeresebb eleme az óvoda. Itt nem annyira a szakmai megerősítést, mint inkább az óvodába járás kiszélesítését láttuk feladatnak. Ennek érdekében vezettük be azt a fajta ellátási rendszert, amely érdekeltté teszi a szegény sorsú, rossz helyzetben lévő családokat az óvoda használatában. Elindult az a folyamat, amire már '90 és '98 között is törekedtünk, de nem tudtuk megvalósítani a '98-as váltás következtében. Ez a NAT-on belül az alsó tagozatos időszak széthúzása a jelenlegi 4 évről fokozatosan, 6 évre. Elkészült az új NAT, ami igazodik az általunk képviselt liberális oktatáspolitikához, tehát jóval vékonyabb és inkább a kimeneti szabályozást erősíti. Megvalósítottuk a kétszintű érettségit, ami, bármennyire is kudarc és botrány fűződik a bevezetéséhez, mégis az egész közoktatás szempontjából a legjelentősebb változás. Szinte minden parlamenti párt egyetértett a kétszintű érettségi elvével, tehát ezt lényeges előremozdulásnak tartom. Emellett folytatódott a '94 és '98 között elkezdődött modernizációs folyamat. Ennek részeként 2005-re az összes magyar iskola bekerült az Internet szélessávú hozzáférésebe, ami nagy jelentőségű dolog, és ehhez egy komoly tartalomfejlesztés is járult. A nyelvi képzés területén pedig a középiskolai nulladik évfolyam bevezetése volt nagyon lényeges lépés. Vannak kudarcos területeink is, én ide sorolom a szakképzés ügyét. Ma már hibának tartom a felnőttképzés átengedését a munkaügyi tárcának. Szerintem ez helytelen lépés volt. Ha módunk nyílna rá, akkor ezt még egyszer nem követnénk el, mert fontosnak tartanám, hogy egységes legyen a magyar oktatási rendszer, és a felnőttképzés szerves részét képezze az oktatási rendszernek. A felsőoktatásban kompromisszumokat kellett kötnünk, ahhoz képest, amit mi gondoltunk egy következetesen liberális felsőoktatási rendszer kialakításáról. De ezzel együtt a felsőoktatásban is van két elem, ami előrelépés. Az egyik a bolognai folyamathoz való kapcsolódás, a másik pedig a gazdálkodási önállóság megerősödése, ami majd hosszabb távon jelent változást.

Educatio: Ha átfogóan kellene értékelni, hogy ebben a kormányzati ciklusban a kitűzött célok milyen arányban valósultak meg, akkor hogyan értékelné?

Horn Gábor (SZDSZ): Azt gondolom, hogy a magyar társadalom kormányzati szintű területeit érintő kérdéskörben az egyetlen következetes és átfogó reform az oktatás területén valósult meg az elmúlt négy évben. Nem tudok még egy ilyen területet mondani. Ez a reform nagyon sok vitát váltott ki. Sok hibát követtünk el a reform végrehajtásában, de Magyarországon egy egységes átalakítás indult el az oktatási rendszer egészében, amire büszkék vagyunk.

Dobos Krisztina (MDF): Az a tapasztalatom, hogy minden új kormány a közoktatási törvény és a NAT módosítását tűzi ki célul, amivel én nem tudok egyetérteni. Az elmúlt időszak bebizonyította, hogy nem kellene állandóan módosítani, és különösen az a sok tantervi módosítás, ami az elmúlt 15 évben 12 különböző tantervet jelentett az iskoláknak, elfogadhatatlan. Az irányításban bizonytalanságok voltak, hiszen kezdetben az ombudsman intézményét akarta megszüntetni a kormány, de később megtartotta. Aztán a Kiss Árpád Szolgáltató Intézetet szüntette meg, amiről azt gondolom, hogy nem biztos, hogy jó dolog volt. Probléma volt az is, hogy az OKÉV mennyire marad meg, vagy hogyan is működik. Tehát azt gondolom, hogy nem egyértelmű, hogy az irányításban mi volt a kormány szándéka. Egy biztos, hogy a bizonytalanság jelentős mértékben növekedett a közoktatásban. Nem tisztázódott, hogy milyen iskolaszervezetekben gondolkozik a kormány,

hiszen a NAT kezdeti állapotában az alsó tagozat 6 évfolyamos volt, aztán felpuhult, de a szándékokban most is megjelenik, hogy az alsó tagozat négy évfolyam helyett hat évfolyamos legyen. Úgy értékelem, hogy a közoktatás intézményrendszerének az egyetlen stabil elemei maguk az intézmények. Nem véletlen, hogy az iskolabezárások, óvodabezárások terén, tehát az intézmények megtartásában csúcsosodnak ki a problémák. Holott nem ez az alapvető problémája az oktatásnak. Ma már sokkal inkább olyan kérdésekkel kellene foglalkozni, hogy hogyan lehet motiválni a gyerekeket, hogyan lehet a továbbtanulást segíteni, hogyan lehet a Lisszabonban már elfogadott természettudományos képzés terén eredményt elérni. Azt hiszem mindannyian egyetértünk abban, hogy az óvoda nagyon fontos intézmény. Azonban ma már számos európai országban magasabb az óvodáztatás szintje, mint Magyarországon. Tehát nem olyan jó a helyzet az óvodák tekintetében, mert főleg a szegény sorsú családok és a kistelepülések nem tudják elérni, hogy a gyerek ne csak 5 éves korban, kötelező jelleggel járjon óvodába, hanem már korábban, tehát 3 éves kortól. Az óvoda fejlesztését tehát nagyon fontos feladatnak tartom. Az általános iskolában nem dőlt el a vita, a 4+4-es vagy 6+2-es vagy 6+3-as szerkezetről. Azt gondolom, hogy továbbra is probléma, hogy igen nagy az aránya a különböző tanulási és magatartási zavarokkal küzdő gyerekeknek, és a fejlesztő pedagógiai hálózat, amelynek segítenie kellene az iskolákat, nem tudott megfelelő mértékben kialakulni. Ezt nem vetem a kormány szemére, mert ez pénz és szakember kérdése, de ezt fokozatosan fejleszteni kell.

Educatio: Amiket említett, azok hosszú távú szakmai problémák. Azt kellene értékelni, hogy ez a kormányzat reagált-e rájuk, és ha igen, annak milyen eredménye volt?

Dobos Krisztina (MDF): Azt gondolom, hogy a kormányzat az óvodára nem reagált kellőképpen. Tehát nem áll rendelkezésre megfelelő mennyiségű óvodai férőhely ott, ahol erre nagy szükség lenne. Az általános iskolák kérdésekben pedig nem dőlt el, hogy mit gondol a kormányzat a 6 évfolyamos alsó tagozatról. A tartalmi szabályozásban visszatért a háromszintű szabályozás egyrészről, tehát létezik NAT, kerettanterv, és helyi tanterv, de létezik NAT alapján készült helyi tanterv, és létezik NAT-hoz illeszkedő kerettanterv is. Azt lehet mondani, hogy ez a liberális gondolkodás, de a programok szintjét még nem látjuk. Igen sok energiát és pénzt fektetett be a kormány abba, hogy létezenek ezek a programok, de még nem születtek meg, vagy nem kerültek nyilvánosságra. A kétszintű érettségivel lett volna, ha nagyobb előkészítettséggel történik meg a bevezetése. Én nem vagyok annyira elégedett, mint Horn Gábor. Egyrészt az utolsó két évben kerültek ki a kétszintű érettségihez való feladatok a diákokhoz és a tanárokhoz. Másrészt világgossá vált, hogy azzal, hogy nem volt kötelező a felvételihez az emelt szintű érettségi, gyakorlatilag becsaptuk a gyerekeket, mert bizonyos egyetemekre és főiskolákra középszintű érettségivel nem tudtak bejutni. Azt gondolom, hogy határozottabb szabályozás kell a közoktatással és a felsőoktatással összefogva. A nulladik évfolyamot én is dicséretesnek és fontosnak tartom. Ez nagyon jó dolog, különösen azoknak a gyerekeknek, akik későn érnek, vagy hátrányos helyzetűek. Azt is gondolom, hogy a kormány részéről nagyobb szerepet kell kapnia az Arany János programnak, ahol ugyancsak volt egy bizonytalanság egy időben, hogy megszűnik, de hála istennek nem szűnt meg. Azt hiszem, hogy a szakképzés az egyik legneuralgikusabb pontja a közoktatásnak, és nem történt döntő változás az elmúlt négy évben ezen a területen. Rossz nyelvek szerint ez szerencse, mert ha nagyon jó szakképzésünk lenne, akkor a szakképzett munkaerőt már felszívna az Európai Unió. Tehát nagyon sok fiatal már nem lenne az országban. De azt hiszem, hogy alapvető kérdések nem tisztázottak a szakképzésben. Mikor kezdődik el a szakképzés? A 9. és 10. osztályban mi történik valójában a gyerekekkel? És a legfontosabb, hogy milyen

szakmákat képezzünk? A társadalom és a gazdaság igényeinek, a munkaerőpiac igényeinek, és az oktatás és nevelés igényeinek közös megállapodására lenne szükség. Úgy vélem, hogy az érettségi utáni szakképzés tulajdonképpen kudarcos, tehát 1–2 szak kivételével nem világos a diák számára, hogy mire is képzik. Illetve igen sokan ezt csak parkoló pályának tekintik. Tehát azért mennek el pl. a 2 éves könyvtárszak képzésére, mert nem tudtak bekerülni az egyetemre. De a céljuk az, hogy a felsőoktatásban vegyenek részt. A felsőoktatásban nem tartom jónak, hogy a bolognai folyamat egyszerre került bevezetésre. Sokkal több lépésen keresztül, sokkal differenciáltabban kellett volna ezt a kérdést megoldani. Úgy kerülnek elfogadásra az alapszakok, hogy a mester szakba való belépés feltételei nem készültek el, illetve nem történt meg az akkreditáció. Ez egyszerűen elfogadhatatlan. A felsőoktatási törvény módosítása számos kudarcot hozott, és ezt abszolút nem lehet sikerágazatnak tekinteni.

Sió László (FIDESZ): Én a pozitívummal kezdem. A legnagyobb pozitívumát az elmúlt 4 évnek abban látom, hogy tovább nőtt azoknak az oktatáspolitikai, oktatásirányítási kérdéseknek a köre, ahol valamiféle konszenzus közeli állapot alakult ki. Eldőlt, hogy szükséges egy középszintű irányítási szint, az OKÉV-nek a megjelenítése. Az OKÉV jelentősége az elmúlt időszakban megerősödött. Ugyanez igaz a tantervi szabályozásra. Ott is hosszú vita volt arról, hogy két vagy három szintű tantervi szabályozás legyen-e. Végül a háromszintű szabályozás állt be, az intézmények többsége e szerint működik. Lehetőséget ad a jogszabály kivételekre, ez a rendszer színességét biztosítja, de a stabilitást a háromszintű adja. A részletekről persze továbbra is vannak viták köztünk, pl., hogy a követelményeket milyen szinten, és milyen mélységben kell szabályozni, és megjeleníteni, de a fő kérdés eldőlt. Ide sorolom a felsőoktatás átalakítását is, sőt bizonyos szempontból a szakképzésben elindult kezdeményezéseket is, amelyek a regionalitás felé mutatnak, megpróbálva kijelölni területeket, ahol gyors előrelépés kell a hiányszakmák esetében. Persze itt is maradtak vitás kérdések: a felsőoktatásban ilyen a bevezetés ütemezése, illetve az osztatlan képzések körének meghatározása, szakképzés esetében pedig például az, hogy a szakiskolákba tömegesen belépő motiválatlan, alulteljesítő fiatalokkal nem tud mit kezdeni az oktatási rendszer, és ezekre a kérdésekre válaszok most sem nagyon születtek.

Educatio: Úgy ítéli meg, hogy közelednek egymáshoz az egyes pártok ezeknek a kérdéseknek a megítélésében? Vagy a pártok között folyik olyan kommunikáció, amelynek során az álláspontok hatnak egymásra?

Sió László (FIDESZ): Azt nem mondanám, hogy komoly párbeszéd lenne a pártok között. De csiszolódnak az álláspontok és bár a viták során óriásinak tűnnek a különbségek, de ha nagyon a mélyére nézünk, akkor gyakran csak az eszközökben nem értünk egyet, a célok tekintetében sok esetben már igen. Tanulunk egymástól is, meg a saját gyakorlatunkból is, és azt hiszem hogy ez jó. Az irányítási gyakorlatot tekintve azt gondolom, hogy nagyon furcsa négy évet zárunk. Hiszen egyfelől bizonyos kérdésekben lazultak a szabályok, mondjuk a közoktatásban a tartalmi szabályozás tekintetében, más esetekben pedig az eddigi megengedő szabályozás lényegesen szigorúbb lett. Tehát a közoktatási törvény már olyan kérdésekben, belső intézményi, iskolai kérdésekben mond á-t vagy b-t a pedagógus helyett, amit korábban a pedagógus eldönthetett. Gondolok itt a buktatásra, vagy a szöveges értékelésre. Itt sem az iránnyal van a probléma. Az egyik esetben arról van szó, hogy a szöveges értékelés esetében korábban megengedő szabályozást indokolt volt-e felváltani kötelező jelleggel, mert sem pedagógusok, sem a szülők nem voltak erre kellően felkészültek. A buktatás esetében pedig arról, hogy jó-e, ha az évisméltésről nem a szakemberek, hanem a szülők döntenek. Amit azonban a legnagyobb gondnak tartok, az az,

hogy a korábbi években biztonságosan levezényelt dolgok is meginogtak az elmúlt négy évben. Gondolok itt az érettségi és a felvételi lebonyolításának tavalyi problémáira. Súlyos problémának tartom, és kifejezetten irányítási fiaskóként tudom értékelni azt, hogy az Oktatási Minisztérium folyamatosan ütközött az Alkotmánybírósággal. Volt, amikor az AB beadvány után módosították a jogszabályt, volt, amikor több alkalommal is neki-futottak, és több alkalommal is az Alkotmánybíróságnak kellett a helyes pályára visszatartolni a minisztériumot. Ez nem tesz jót. És az sem tesz jót, hogy ötletszerűen jönnek egymás után a törvénymódosítások. Ha hat–nyolc alkalommal módosul a közoktatási vagy a felsőoktatási törvény egy kormányzati ciklusban, az semmiképpen sem erősíti a rendszer stabilitását. Ráadásul ezek többsége furcsa módon nem színtiszta törvénymódosításként jött elő, hanem a „salátatörvénybe”, a költségvetési törvénybe illesztve. A közoktatás területén szólni kell a teljesítetlen ígéretekről, a mindenkinek járó ingyenes tankönyvről, étkezésről, utazásról, jogosítványról stb. szoló nem teljesített vállalásokról. Három dolgot szeretnék még kiemelni: a finanszírozás, a minőség és a pedagóguspolitika kérdése. Óriási forrást kapott az oktatás a 2002-es béremeléssel, ugyanakkor ennek a hasznosulása minimális volt. A pedagógusok néhány hónapig – egyébként jogosan – úgy gondolták, hogy ami jár nekik, azt most megkapták. Az emeléshez azonban semmilyen minőségi elvárás nem kapcsolódott, így semmiféle hatással nem járt az oktatás rendszerére. Az életpálya hasonló nagyságrendű forrást vitt volna be a közoktatásba, azonban ezt differenciáltan – a minőségre koncentrálna – tette volna. Súlyos következményekkel járt az is, hogy csak néhány hónapig állta a központi költségvetés a béremelés fedezetét, utána egyre inkább kivonult, és ez az önkormányzatoknál komoly intézményfenntartási gondokat okozott. A másik a minőség kérdése. Ha már egyszer ennyi pénzt betettünk egy rendszerbe, akkor jó lett volna, ha ez valamilyen módon a minőség javítására fordítódik. Tudom, hogy nehéz megítélni, hogy egy ilyen rövid időszakban javult-e az oktatás minősége vagy sem, hiszen azok a gyerekek, akiket mérünk, már bent voltak a rendszerben akkor is, amikor ez a ciklus elkezdődött. De bár egyetértünk abban, hogy fontos a minőségfejlesztés, a minőségfejlesztési program mégis visszaszorult. Befejeződött a támogatott és az önkéntességre épülő, mégis több ezer intézményt megmozgató Comenius 2000-program, és a helyére egy kötelezővé tett, de nem támogatott program lépett, aminek a hatását egyelőre nem ismerjük. Sőt, a Comenius program is úgy zárult le, hogy nem történt visszamérés, hogy ez milyen eredménnyel zárult, mi a hozadéka. Ugyanígy gondnak tartom, hogy bár az értékelés fontosságában egyetértettünk, ez a rendszer is botladozva működött. A 2001/2002-es tanévben mi elkezdtük, azután az egyik évben volt rá pénz, a másik évben nem. Így nincs értelme csinálni. Azzal, hogy most bekerült a törvénybe, ugyanott tartunk, mint korábban, amikor csak rendelet szabályozta. De bízom abban, hogy elindul ez a mérés, és működik majd. Mindenképpen fontosnak tartanám, hogy az első vagy a második évfolyamon ez egy diagnosztikus méréssel egészüljön ki, tehát ne teljen el úgy négy év a közoktatásban, hogy a pedagógusoknak kevés az információjuk arról, hogy a gyerek honnan indult el. A harmadik kérdés a pedagógusokról szól. Úgy látom, hogy az intézményi gyakorlat nagyon lassan változik. Nem hiszek abban, hogy ez törvénymódosításokkal gyorsítható. Hatékonyabbnak gondolom a puhább eszközöket, például a mérést, az értékelést. Ha világos, hogy a rendszer egyes pontjain mit kérünk számon, akár a tanulóktól, akár a pedagógusoktól vagy az intézményektől, akkor a gyakorlat ennek irányába mozdul el. Ez azonban nem oldja meg a pedagógusképzés, illetve pedagógus-továbbképzés problémáját. Itt végképp nem látok semmiféle elmozdulást, pedig ennek minden kormányzat nekirugaszkodott már az elmúlt 8–12 évben.

Még egy pozitívumról szeretnék szólni, a nyelvi képzésről. Hozzátevé, hogy ez egy kényszer szülte megoldás, mivel nem tudunk a tanterven belül ennek a nagyon fontos tudásnak kellő időt biztosítani. A közigazdászok biztos azt mondják, hogy ez rontja a rendszer hatékonyságát, mert több pénzbe kerül, de én azt gondolom, hogy a tanulók szempontjai a mérlegelendőek. Ennek egy kockázata van, hogy ez is egy folyamatosan belépő rendszer. Pontosan nem tudom, hogy most hány intézmény van benne, talán 600 körüli, s a gyerekeknek is csak talán a 20 százaléka, 17–18 ezer gyerek. Ez azt jelenti, hogy évfolyamonként 50–60 ezer gyerek kimarad ebből, ami növeli majd a különbségeket. A szakképzésben fontosnak tartom a hiányszakmák kezelését, hozzátevé, hogy nincs meg az együttműködés a gazdaság és az oktatás között. Ez olyan, mint a felsőoktatásban volt az integráció az első néhány évben. Az intézmények próbálnak a gazdasággal, meg egymással, meg a fenntartókkal valamit kezdeni, de hogy ennek mi lesz a tartalma, az még alakul. Nincs garantált siker, lehet, hogy elköltének rengeteg pénzt a TISZK-ekre, és nem lesz hozadéka. De én bizakodó vagyok, azt gondolom, hogy ez jó dolog lesz. Gond ugyanakkor, hogy a felnőttképzés és a szakképzés elkülönül. Nagyon sok országban az intézményben déléltől iskolarendszerű szakképzés zajlik, ugyanabban az iskolában ugyanazzal a korszerű infrastruktúrával, technológiával zajlik délután a felnőttképzés. Így ott nem az történik, hogy valaki végez, és utána egyből belép a felnőttképzésbe, vagy a vállalkozó, aki alkalmazza őt, egyből speciális képzésben részesíti, hanem ezek összekapcsolódnak. A felsőoktatásról a Bologna-val kapcsolatban én is azt gondolom, hogy ez már egy hosszú, régen elkezdett folyamat, a céljaival egyetértünk, de az egyik napról a másikra való áttéréssel nem. Ráadásul elment az idő az intézmények irányításával, finanszírozásával, tehát az egész felsőoktatási rendszer megreformálásával foglalkozó vitával, s mert a minisztérium ehhez kötötte a bolognai folyamathoz szükséges jogi szabályozást is, késve kezdődhetett meg az érdemi szakmai munka. Emiatt úgy indul meg a képzés, hogy nem látják a végét a gyerekek, akik jelentkeznek. Nem tudják, mit ér majd a három év után kiadott diploma, nem egyértelműek a mesterképzésre való belépés szabályai, sőt maguk a mesterképzések sincsenek még meg, nincsenek akkreditálva. Miközben az autó már megy, még bütykölnek a motorházban. A legfőbb tanulsága ennek a dolognak az, hogy tudni kell külön választani a dolgokat, és nem lehet egy rendszert „zsarolni” azzal, hogy akkor azt se csináljuk meg, ameddig ezekben a kérdésekben nem jutunk dűlőre. Az Alkotmánybíróság döntése után hihetetlen nagy autonómiája van az intézményeknek. Látszik, hogy a kormányzat meg is ijedt, és próbálják a rendszert valamilyen módon visszahúzni, és ellenőrzési pontok beépítésével, kormányhoz közelálló káderek delegálásával kontrollálni, de bizonytalan, hogy hogyan fog ez működni. Nagy a veszélye annak, hogy a felsőoktatási vagyoni egy eladósodott intézmény esetében elfecsérelhetővé válik.

Tatai-Tóth András (MSZP): Nyilvánvaló, hogy egy koalíciós kormányzásnál, amikor a miniszteri posztot az SZDSZ tölti be, akkor azokkal az intézkedésekkel, amelyeket a törvények a miniszter hatáskörébe sorolnak, a miniszter él. Tehát minden parlamenti döntésért, amit megszavaztunk, természetesen vállaljuk a szakmai és politikai felelősséget, ugyanakkor a minisztériumi irányításért, a háttérintézményekért, a minisztériumi intézkedésekért nem érzünk felelősséget, mert azokba nem voltunk bevonva. Tehát törvényesen működött a minisztérium, államtitkárt adott az MSZP, hármat is ebben a ciklusban. De mire az egyes államtitkárok átlátták volna a minisztériumnak és az említett intézményeknek a működését, addigra más feladatot kaptak. A közoktatásban a fő célkitűzéseink elsősorban a feltételek biztosítására vonatkoztak, gondolok itt a már említett pedagógus bérrendezésre. A stabilitást hirdettük meg, amelyet nyilván csak részlegesen sikerült

megvalósítani. Azt szerettük volna, ha nem kell az intézményeknek új helyi tanterveket írni, tehát a megkezdett munkát folytathatták volna. Ugyanakkor megszavaztunk olyan változásokat, amelyeket a gyermekek érdekében szükségesnek tartottunk. Gondolok itt elsősorban az alsó tagozatos változásokra. Itt az időközben megszületett nemzetközi és hazai mérések arra figyelmeztettek bennünket, hogy nagy baj van a gyerekek alapképzésével, az írni-olvasni-számolni tudás hiányosságai végigkísérik a gyerekek egy részét, és ebben találtuk meg sok esetben az okát a lemorzsolódásnak és a szakképzés problémáinak is. Nem lehet jól szakmára kiképezni azt a gyereket, aki nem tudja elolvasni a figyelmeztető táblát, hogy vigyázz, tilos a piros gombot megnyomni. Ilyen alapvető szövegértési problémákkal küszködik a gyerekeinknek egy része. 15–30 százalékra teszik a különböző szerzők azoknak a gyerekeknek az arányát egy-egy korosztályban, akik ilyen típusú gondokkal küszködnek.

Educatio: Ez az erős jelzés, gondolom a PISA vizsgálatra utal. A kérdés az, hogy hogyan értékelhetők az oktatási kormányzat reagálása, a meghozott intézkedések?

Tatai-Tóth András (MSZP): Ezek a mérések arra intettek bennünket, hogy bíráljuk felül az eredeti elképzelést, hogy ne változtassunk a szabályozáson. A nemzetközi tapasztalatok arra utaltak, hogy ahol türelmesebb a rendszer a kisgyerekekkel szemben, ott eredményesebbek az előrehaladásban. Tehát az alsó tagozatos bukásmentességet, azt, hogy csak 10 éves korukra kell megfelelni a gyerekeknek, és nem elsős korukban karácsonyra kell megtanulni írni-olvasni, ezeket mi fontos lépésnek tartjuk. Elfogadtuk azt is, hogy ha szükséges, akkor 5–6.-ban legyen még mód az alapkészségek fejlesztésére. Nem fogadtuk el azt, hogy magára az alapkészség elsajátítására 6 évet fordítsunk, ez nem is került a törvénybe ilyen formában. Tehát mi a hagyományos alsó és felső tagozat, tehát a 4+4-es rendszer fenntartását tartottuk fontosnak. Szó esett itt az idegen nyelvoktatásról, a modernizációról. Az informatika, a számítástechnika kiemelt jelentőségét hangsúlyoztuk már a program kihirdetésekor, hogy ne tantárgyként tanulják a gyerekek, hanem épüljön be ez az egyes tantárgyak oktatásába. Azt gondolom, hogy ha sok ellentmondás is volt ezen a területen, jelentős volt az előrelépés. Az idegen nyelveknél a 8. és a 9. osztály közötti nulladik osztályokat én jónak tartom. A tatai gimnáziumban '90-től indítottunk ilyen osztályokat, és ezek sikeresek voltak. Most jól esett, hogy ezt befogadta a rendszer. Mert volt olyan év, hogy szinte illegalitásban tartottuk ezeket az osztályokat, mert nem csak normatívát nem adott hozzá a kormányzat, hanem a családi pótlékot is megvonta azoktól a gyerekektől, akik ilyen típusú képzésben részesültek. Tehát ezt jónak tartom, és jónak tartom az emelt szintű érettségi idegen nyelvi ágát is, vagyis azt, hogy ha idegen nyelvből emelt szintű érettségit tesz a gyerek, akkor ez kiváltja a közép vagy a felsőfokú állami nyelvvizsgát. Ezt a két elemet nagy jelentőségűnek tartom. A kétszintű érettségiről annyit szeretnék elmondani, hogy a tartalmi részét jónak tartom, olyan üzeneteket közvetít a pedagógusoknak, amely az alkalmazható tudás átadására, az összefüggések felismertetésére ösztönzi őket. Ezt mindenképpen sikernek tartom. Sikernek tartom azt is, hogy végre visszakerült a felvételi rendszer a középiskolákhoz. Itt nyilvánvaló, hogy megfelelő minőségbiztosításra, követelménytámaszra van szükség, de ezt ki lehetet alakítani. És természetesen nem vitatom a szervezési problémák fontosságát, tehát le lehet vonni a kudarcok tapasztalatait, és ennek megfelelően – a mai informatikai háttérrel – meg lehet szervezni az érettségit. Tehát a gondokat a szervezésben látom, a logisztikában. Ezt helyre kell tenni, de egyébként maga az érettségi megfelelő. Azt gondolom, hogy nem tökéletes, de jó irányú ez az érettségi. Ehhez kapcsolódik az a kötelező mérési rendszer, amelyet törvénybe foglaltunk. Tehát 4., 6., 8., 10.-ben minden gyerek esetében az alapkészsége-

ket, az anyanyelvi, matematikai alapkészségek fejlődését vizsgálni kell. Ennek hasonló üzenetértéke lesz, mint az érettséginek. Ha vannak jól kidolgozott mérési eszközök, akkor meg lehet jól csinálni. Azt gondolom, hogy ezzel megtettük az első lépést egy olyan úton, ahol a minőségbiztosítás valóságos és hasznos teljesítményhez kötődik. Itt térnék ki arra, hogy én iskolaigazgatóként részese voltam a Comenius 2000 minőségbiztosítási törekvésnek, amelynek a céljait el tudtam fogadni. De ez egy bürokratikus feladattömeget zúdított volna az iskolákra, hogy ha azt végigcsináljuk. És az energiát csak a gyerekektől lehetett volna elvonni. Tehát más típusú, jobban az iskolára szabott minőségbiztosítás kell bevezetni. Erre ezt a fajta szakszerű mérési, értékelési rendszert sokkal alkalmasabbnak tartom, mint valamiféle iskolától meglehetősen idegen túlbürokratizált adminisztrációs rendszert. Tehát a közoktatást érintő oktatáspolitikai döntéseknek ezeket az elemeket mindenképpen előremutatónak tartom. Ebben konszenzus volt az ellenzékkal. Sió úr is arról beszélt, hogy abban, hogy írni, olvasni, számolni meg kell tanítani a gyerekeket az iskolában, nincs köztünk vita. Az iskolaszervezés kérdéséhez tartozik, hogy a 6 osztályos alsó tagozatot, vagy a 6 osztályos alapkészség fejlesztő szakaszt mi nem fogadtuk el. Ide tartozik az is, hogy mi már a 100 lépés programban meghatároztuk, hogy a legkisebbeknek, óvodásoknak, alsósoknak 10 éves korig, hacsak lehet a lakóhelyükön kell az óvodai, iskolai ellátást biztosítani. A „hacsak lehet” azt jelenti, hogy nyilván ha 2 alsó tagozatos gyerek van egy faluban, ott nem lehet 2 pedagógust vagy 2 óvónőt foglalkoztatni. De ha ez megoldható, akkor a legkisebbeknek minél közelebb legyen a lakóhelyükhöz a szakszerű ellátás. Nem sérülnek a gyerekek érdekei, ha a 6–10 évesek akár egy összevont osztályban vannak, ha hozzáértő pedagógus foglalkozik velük. Kevesebbet sérül a gyerekek érdeke, mint ha a 6 éves gyereket naponta 2-szer 20 km-re utazzatjuk. Ugyanakkor 5.-től kezdve biztosítani kell a gyerekeknek azt az alapvető jogát, hogy minden tantárgyból arra képzett pedagógus foglalkozzon vele. Ha ezt egy önkormányzat egyedül meg tudja oldani, oldja meg, ha társulással, akkor oldják meg közösen. Hogy ha kistérségi társulást vagy bármilyen formát találnak, a mai törvényi keretek között ez megoldható. Én a követelményre tenném a hangsúlyt, nem az iskola méretére, és erre vonatkozott egy csomó megszavazott törvényjavaslatunk. Hiszen, ha hiteles mérési eredményeink lesznek, akkor elkerülhetjük azt a vitát, hogy a kisiskola vagy a nagy iskola jó-e. Akkor azt mondjuk, hogy az az iskola jó, amelyik megtanítja a gyereket, amelyik fejleszti a gyerekek képességeit. A szakképzésnél be kellett látni, hogy az az elvileg helyes elképzelés, hogy 16 éves korig a gyerekek agyát kupáljuk, elméleti képzést adjunk a gyerekeknek, amivel korábban mi is egyetértettünk, hogy ez jó lenne, de össze kellett vetni azzal a tapasztalattal, hogy a gyerekek egy jelentős hányada 9. után elmenekült a szakképző iskolákból. Tehát ezt a 9–10. elméleti osztályt egyszerűen nem tudták, vagy nem voltak hajlandók elvégezni. Ezért levonva a tanulságokat, a 100 lépés programba beiktattunk olyan lehetőségeket, amelyek nem zárják el a 9.-es gyerekeket a gyakorlati képzéstől. Tehát ismerkedhessenek meg a szakmájuk elemeivel, hátha az motiválja majd őket. Ha megszeretik azt a szakmát, amire készülnek, lehet, hogy azért még hajlandók lesznek megtanulni írni, olvasni is.

Educatio: A 100 lépés program az oktatáspolitikai kormányzati korrekciója is volt?

Tatai-Tóth András (MSZP): Igen, időközben azokat a problémákat, amiket 2002-ben még nem láttunk, és amiről a tapasztalat, a valóság meggyőzött minket, igyekeztünk a 100 lépés programban figyelembe venni. A valóság gondjaiból indultunk ki és azokra szerettünk volna megoldást találni. Ami a felsőoktatásra vonatkozik, ott nekünk két alapelvünk volt, elfogadva azt, hogy a bolognai folyamatra át kell állni. Az egyik az, hogy a felsőoktatás értékeit őrizzük meg, a másik pedig az, hogy a felsőfokú intézmények hagyományosan

meglévő jogosítványai ne sérüljenek. Tulajdonképpen az idézett alkotmányossági problémák a felsőoktatási törvény kapcsán jöttek elő. A felsőoktatási törvény autonómiát érintő felfogása volt az, ami miatt vita alakult ki. Ha ez egyetértési jogként bekerült volna a felsőoktatási törvénybe, akkor nem lett volna alkotmányossági probléma. A végeredményt elfogadhatónak látom, ez nem lesz akadálya annak, hogy a felsőoktatás megfelelő módon átalakuljon. Dobos Krisztina említette az érettségi utáni szakképzést. Megnéztük az európai, nálunk fejlettebb országok felsőoktatási struktúráját, ott a piramis úgy néz ki, hogy egy-egy korosztályból a felsőoktatásba a legtöbben úgy kapcsolódnak be, hogy szakképzésben vesznek részt. Ezt követi az alapképzés, és erre épül rá a piramis csúcsa, a mesterképzés, illetve a tudományos képzés. Nálunk ez pont fordítva van. A szakképzésbe bekapcsolódók a 10 százalékot sem érik el. Ha nem akarunk becsapott fiatalokat magunk körül látni, akkor ezt az európai trendet figyelembe kell venni. Nálunk jelenleg 5 százalék van a felsőfokú szakképzésben, 30 százalék van 5 évnél rövidebb képzésben, és 60 százalék 5 éves képzésben van. Nyilvánvaló, hogy nincs annyi ilyen magas képzést igénylő munkakör, mint ahány fiatal erre az útra elindítunk. Tehát biztos, hogy a jövőben ezzel foglalkozni kell. Véleményem szerint a finanszírozás kérdése nem megoldott a közoktatásban. El kell dönteni, hogy mit vállal az állam, és mit hárít az iskolafenntartókra. Jelenleg annyit vállal az állam, amennyit a költségvetés enged, és valóban nagy rész hárul az önkormányzatokra. Én jó döntésnek tartom, hogy alapjában a pedagógusok jobb körülmények közé kerültek, hogy jobb lehetőségük van a munka végzésére a fizetésemelés miatt. De ezt össze kell kapcsolni a minőséggel.

Educatio: Tegyük még egy rövid kört, hogy a legfontosabb kérdésekben mindenki röviden reagáljon az elmondottakra.

Horn Gábor (SZDSZ): Jól látszik, hogy a partnerek között viták vannak. Kétségtelen tény, hogy ami miatt ez a reform nem tudott olyan mértékben kiteljesedni, ahogy szeretttük volna, az az MSZP közreműködése. De tudomásul vesszük, hogy ez koalíciós kormányzás. Pl. azok a fantasztikus ingyenesen járó dolgok, amiket az MSZP megígért, azért nem valósultak meg, mert a koalícióban volt egy olyan partner, aki úgy gondolja, hogy felesleges ingyen adni mindenkinek tankönyvet, utazást, meg egyebeket, mert szerintünk, aki ezt meg tudja finanszírozni, az finanszírozza meg. Én pl. el tudom juttatni a gyerekeket az iskolába, nem kell ehhez külön segítség. Vita volt, és vita van a kisiskolai ügyekben. Én azt gondolom, hogy a 21. században pl. 1–4-ig együtt tanítani a gyerekeket, az finoman szólva nem korszerű felfogás, szerintem tarthatatlan, működésképtelen, nincsenek erre felkészült pedagógusok. Ezek a kistépülési iskolák 20, 30, 40 gyerekkel életképtelenek. Ezeket a gyerekeket kiteszítjük a munkaerőpiacról, meg sok minden másból is, a társadalomból is. Ráadásul ezek a gyerekek egyébként is a legrosszabb helyzetben vannak, tehát halmozottan hátrányos helyzetűek. Mi nem értünk együtt azzal a sokszor megfogalmazott politikával, hogy iskolát bármi áron. Egyébként ma Magyarországon a települések jelentős részében, több mint 900 településen nincs iskola. Egyébként pozitívumnak tartom, ami a kistérségi társulások területén történt ebben a 4 évben. Ez lehet a megoldás, nem csak iskola-ügyben, de iskola-ügyben mindenképpen. Ez hatékonyabb, ésszerűbb felhasználás, nem csak a források oldaláról. Ráadásul azt is be kell látni, hogy felkészült pedagógus sincs ezekben az iskolákban. Az a cinikus helyzet áll elő kisiskolai ügyben, hogy a polgármester meg az iskolaigazgató beviszi a saját gyerekeit a néhány km-re lévő életképes iskolába, majd harcot indít az iskola megtartásáért a többieknek. Ugyanígy elhibázottnak tartjuk visszahozni a 9., 10. évfolyamra a szakmunkásképzésnek a gyakorlatát. Mert arra, hogy a magyar pedagógustársadalom nem tudott megbirkózni a feladattal, nem az a megoldás,

hogy helyreállítunk egy rossz rendszert. Tehát ebben sem sikerült jó megoldást találni. Tulajdonképpen a minőségbiztosítás ügyében önkritikusan azt tudom mondani, hogy én ma már bánom, hogy nem folytattuk a Comenius programot, mert talán jobban állnánk. Én azt egy kicsit túlcenzuráltam és túl drágának gondoltam. Annak látnám értelmét, ha Magyarországon kötelező jelleggel bevezetnénk, hogy minden iskolaigazgatónak a választás előtt – ami öt évente van – át kelljen világítani az iskolát, ahogy ez a vállalkozói szférában természetes. Ebben beletartozhat a gyerekek tudásszintjének mérésétől kezdve az irányításon keresztül sok minden. Egyébként én is úgy látom, hogy tisztulnak a dolgok, és bizonyos kérdésekben közelednek az álláspontok. Tehát elképzelhető, hogy ezek megvalósulhatnak a jövőben függetlenül attól, hogy ki kerül kormányra. Fontos elemnek tartom, hogy soha ennyi fejlesztési forrás nem volt a magyar közoktatásban, mint az elmúlt 2 évben. Ennek a hatását ma még tényleg nem tudjuk felmérni, de 97 milliárd forint fejlesztési forrás ömlött be a magyar közoktatásba. Ennek a hasznosulásáról ma még nem tudunk semmit. De azért ez egy nagyon jelentős előrelépés volt, és ennek kell, hogy legyen hatása. Egyetértek a pedagógusképzésre vonatkozó kritikus észrevételekkel, tényleg elképesztő, hogy mennyire nem tud alkalmazkodni a magyar pedagógusképzés a tényleges igényekhez. Semmiféle korreláció nincs a valóságos igények és a pedagógusképzés között. Szerintem ez egy irányítási probléma is, mert egy rosszul értelmezett felsőoktatási autonómiába ütközünk bele. Egyébként ez történt az Alkotmánybíróság esetében is. Az Alkotmánybíróságon egyetemi professzorok ülnek – szinte mindegyik valamelyik egyetemről jött –, és ennek következtében egy kifejezetten rosszul értelmezett egyetemi autonómia elvet képviselnek. Szerintem az egyetemi autonómia határa ott van, hogy az állam pénzén természetesen nem csinálhat bárki bármit. A saját pénzéből mindenki azt csinál, amit akar, ezzel semmi probléma nincs. De itt súlyos 100 milliárdokról van szó, és ezt lássuk be, nagyon alacsony hatékonyságú felhasználással. Ebben a tekintetben nem történt előrelépés. A háromszintű tartalmi szabályozásban kompromisszum született. Mert volt egy túl rigorózus háromszintű szabályozás, ahol kötelező volt a középső szint. Mi azt mondtuk, ne legyen középső szint. De végül lett középső szint, de választható, alternatív módon, ami szerintem normális. Ebből is látszik, hogy az emberek normálisabbak, mint mi politikusok. Tehát ez megoldódott, ez egy kezelhető eljárás. Az Arany János program ügyében tényleg felmerült bennünk a megszüntetés lehetősége, és szerintem is bölcs, hogy ezt nem tettük meg. Ugyanakkor az Arany János program is előnyére változott az utóbbi időben azzal, hogy a kollégiumok bekapcsolódtak, mert ott lehet nagyon komoly lépéseket tenni, a leginkább hátrányos helyzetűek irányába. Tényleg maradt néhány olyan kérdés, csak azért, hogy ne legyen ilyen szép a leányzó fekvése, ami a politika pártok között vitatott. Ilyen pl. az iskolaszervezet kérdése. Kétségtelen, hogy mi egy alapvetően eltérő tartalmi szerkezetben gondolkodunk. Nem egyszerűen arról van szó, hogy megmaradt a 4+4+4-es szerkezet, hanem arról, hogy törvény van arra, hogy az 5., 6. évben hogyan, milyen eszközökkel kell folytatni a készségfejlesztést, és a képességfejlesztést. Ez szerintem nagyobb előrelépés, mint ahogy az előbb hallottuk.

Educatio: Azt kérem, hogy annak érdekében, hogy maradjon idő a jövővel kapcsolatos vitára, csak a leglényegesebb pontokon reagáljanak egymás álláspontjára.

Dobos Krisztina (MDF): Akkor talán két mondatot mondanék arról, hogy kialakult a konszenzus vagy nem. Azt gondolom, hogy mindegyik pártnak van tapasztalata, például a tantervi szabályozással kapcsolatban, amely elég sokat és sokszor változott. Másrészt az országnak is van tapasztalata, nem csak a pártoknak, a pedagógusoknak, az irányítóknak, és a szolgáltatóknak, tehát az oktatás területén dolgozóknak is van tapasztalata.

Amikor még nincs tapasztalata egy pártnak akkor másképp látja a helyzetet, de ha már kormányon volt, utána a kudarcokat és a sikereket is jobban megérti. Még két dologra szeretnék reagálni. Az egyik a szakképzés. Nem ismerem a TISZK-ek működését, ami lehet jó vagy lehet eredményes. Abban biztos, hogy eredményes, hogy az eszközöknek a beszerzése koncentráltabb módon történt, és ez hozzájárul a képzés modernizálásához. Ugyanakkor annak a szakiskolának a problémáit, ahova a gyerekek 20–25 százaléka jár, azt egyáltalán nem tudtuk megoldani. Hiszen ha 15 év óta nem tudtuk a képzésüket a 10. osztályig jól működtetni, akkor lehet azt mondani, hogy a pedagógusok nem képesek rá, de honnan szerzünk új pedagógust, aki már képes lesz rá. Tehát ez egy olyan probléma, ami a kormányokon áthúzódik, és roppant nehéz helyzetet jelent. Azt gondolom, hogy az önkormányzati törvény módosításában is egyetértünk már előbb-utóbb, tehát hogy itt valamiféle módosítás szükséges, de ez egy kétharmados törvény. Nyilván különböző mértékű módosításról van szó, ami részben a közoktatást és különösen a finanszírozást érinti. A felsőoktatásban pedig kulcskérdés az autonómia kérdése. Nagyon humorosnak találtam, amit Gábor mondott, mert emlékszem, hogy '90-'94-ben egész kicsi felsőoktatási kormányzati korlátozás kapcsán milyen nyilatkozatokat tett az SZDSZ. Két dolog biztos, hogy nagyon problémás a felsőoktatásban. Az egyik az, hogy lehet magán egyetemeket létrehozni. Ezen soha nem vitatkoztunk, de az egy nagyon furcsa szituáció, hogy az egyik költségtérítéses, a másik pedig kvázi államilag finanszírozott. Tehát azt gondolom, hogy itt jó lenne tiszta helyzetet teremteni. Hiszen ma már a hallgatók több mint 50 százaléka költségtérítéses, és ez a számunkra elfogadhatatlan. Itt nagyon komoly probléma van. A másik pedig, hogy az érettségi utáni szakképzésben résztvevőket a munkaerőpiac nem tudja alkalmazni. Nem véletlen, hogy 10–15 ezer hely van, és erre 2–3 ezer hallgató jelentkezik. Az a kérdés, hogy mi történik velük a képzés után. Tudja-e a piac alkalmazni őket? És ugyanez a problémám a bolognai folyamattal is. A hallgató az alapszint elvégzése után dokumentumot kap arról, hogy ő ezt végezte. Aki nem megy tovább a mester fokozatra, mire lesz alkalmas? Mondjuk a pedagógusképzésnél teljesen világos, hogy semmire. De úgy kibocsátani hallgatókat, hogy ő semmire sem lesz alkalmas, ez elfogadhatatlan.

Sió László (FIDESZ): Rövid leszek. Arra reflektálva, hogy miért vannak újabb területek, ahol konszenzus van: nem csak mi lettünk bölcsebbek és okosabbak, hanem a súlypontok is áthelyeződtek. Tehát pl. a tanterv esetében nem véletlen, hogy a mostani kormányzat is inkább az értékelést és mérést próbálta megvalósítani, valamint eszközöket, tankönyveket, tantárgyi csomagokat igyekezett fejleszteni. Mindannyian egyre inkább tudjuk, hogy igazából két dolog szabályozza a közoktatást, az hogy miből tanítanak, és hogy a számonkérés, az értékelés hogyan történik. Ez az, ami igazán erős befolyással van a rendszerre, és örülök, hogy ezeknek a „puha” eszközöknek az elterjedését továbbvitte a kormány, ha akadozva is. A másik dolog, ami miatt nekem fáj a szívem, az a Comenius és a pedagógus életpálya program, mert ezek is hasonlóan finom eszközök lettek volna. Ezekre épülve ma már ott tarthatnánk, hogy lehetne akár jogszabályban leírt pedagógus minősítési, és intézmény minősítési rendszert működtetni, amit össze lehetne kötni egy differenciált finanszírozással, egy differenciált pedagógus bérezéssel. Ez sokkal korrektebb, átláthatóbb rendszert eredményezne. Szeretném kiegészítésül elmondani, hogy az Arany János programban kezdetektől benne voltak a kollégiumok is, tehát külön program alapján dolgoztak az első évtől kezdve. Alapfeltétel volt, hogy a kollégiumi ellátást is be kell kapcsolni a programba. Volt egy cigány kollégiumi része is a programnak, ez utólag került bele. Azt viszont lehet látni, hogy a program nagyon sikeres, soha ennyi hátrányos helyzetű, köztiük roma gyerekek, elit gimnáziumokon keresztül nem kerülhet be az elit felsőoktatásba.

80 százalékos körül van az első végzett évfolyamon a továbbtanulók aránya. És nem tanítóképzőbe kerültek be, hanem orvosi egyetemre, az ELTE különböző elit szakjaira, tehát jó helyekre. Ez két ugrást jelent egyszerre. Amit én fájdalmasnak tartok, az az államilag finanszírozott hallgatói létszámnak egy finom, burkolt csökkentése. Ez úgy valósult meg, hogy a keretszám változatlan maradt, 62 000, de ezen belül az államilag finanszírozott felsőfokú szakképzés férőhelyei növekedtek. Ez egy részben üres keret, hiszen nem töltötték fel a helyeket, mert nincs elég jelentkező. Eközben 20 százalékkal csökkent az államilag finanszírozott egyetemi férőhelyek száma. Fontos kérdés, hogy a jövőben a felsőfokú szakképzést vagy inkább a technikus képzésre helyezzük-e a hangsúlyt. A munkaerőpiac álláspontja ebben a tekintetben egyértelműnek tűnik, meg kell tehát fontolni ezt a kérdést. És végül Horn Gábor említette a fejlesztési forrásokat. Azt gondolom, hogy egy kicsit a számok bővületébe eshetünk. Látni kell, hogy ezek a fejlesztések a hazai önrész biztosítása miatt elszívták a teljes fejlesztési kapacitást. Végig kell gondolni, hogy nem lehet-e, hogy a kevesebb több lenne. Hogy vannak-e olyan fejlesztési célok, amiket mindenképpen meg kellene valósítani, de most a nagy programok miatt erre nem jut pénz. Lehet, hogy megérné, hogy nem hívunk le minden EU-s forrást, de megcsináljuk azt a fejlesztést, amire a legnagyobb szükség van.

Tatai-Tóth András (MSZP): Csak egy nagyon rövid megjegyzést tennék az elhangzottakhoz. Az MSZP képviselő csoportjában gyakorlatilag az ország minden részéből, minden kistérségből van képviselő. Tehát amikor úgy tűnt, hogy mi a reformok akadályozói vagyunk, az nem volt egyéb, mint a valóság tapasztalatainak bevitele az oktatáspolitikai döntésekbe. Tehát minden egyes tervezetet, minden egyes elképzelést szembesítettünk azzal, hogy tapasztalataink szerint van-e esély a megvalósításukra. Nincsenek csodaszerek. Pl. a kistérségi megoldásokban egy közös igazságot talált a frakciónk, azt, hogy minden kistérség más. Tehát nincs általános megoldási recept. Mert ha kiválasztunk egy kistérséget, és ott megszervezzük a közoktatást, lehet, hogy csodálatosan működik. De a szomszédban, a harmadikban, a negyedikben, a százötvenedikben ugyanaz a szisztéma nem ad megoldást. Tehát én azt hiszem, hogy nem tettünk rosszat a magyar közoktatásnak az elmúlt 4 évben azzal – legyen szó a szakképzési tapasztalatokról vagy másról –, hogy a valóságot bekapcsoltuk a döntés-előkészítésbe.

Educatio: Az értékelés után most rátérnénk a jövőre vonatkozó elképzelésekre. Kérem Önöket, hogy tömörem foglalják össze, melyek azok a legfontosabb célok, amelyek kormányra kerüléskor, vagy a kormányzati munka folytatása esetén irányadóak lesznek az adott párt számára.

Horn Gábor (SZDSZ): Mi folytatni szeretnénk azt a reformot, amit elkezdtünk, egy kicsit következetesebb tartalmi szabályozással. Tehát szeretnénk elérni, hogy abban is konszenzus legyen, hogy milyen az iskolaszervezet, nem az iskolák fajtája szempontjából, hanem a képzési ciklusok szerint. Ezt nagyon lényeges elemnek tartjuk, ebből szeretnénk egy értelmes vitát, és egy jó megoldást találni, ami egy 6+6-os iskolarendszer kialakítását eredményezi. Szeretnénk a modernizációs folyamatot folytatni. Ennek a technikai feltételei ma már megvannak Magyarországon. Ugyanakkor látható, hogy jelenleg sok esetben kihasználatlan a kapacitás, és komoly tartalomfejlesztést kell végrehajtani a digitális kultúra megteremtésével. Ez döntő jelentőségű lenne a magyar közoktatásban és felsőoktatásban. Egyetértünk Dobos Krisztinával, a szakmunkásképzéssel valamit kezdenie kell a magyar közoktatásnak. Ez egy zsákutcás, sehova nem vezető képzési forma. Nem azt a megoldást tartom jónak, amilyen irányba most a kormány elindult, vagyis hogy a 9., 10. évfolyamokon a szakképzést erősítsük meg. Én e helyett humanizáló folyamatokat tud-

nék elképzelni. A felsőoktatásban két nagy kérdésnek kell nekifutnunk. A jó megoldás az lenne, ha Magyarországon bevezetnénk egy egységes tandíjrendszert és egy tisztességes ösztöndíjrendszert, mert akkor lehetne igazságos rendszert kialakítani. A másik fele ennek a gazdasági önállóság megvalósítása az egyetemeken, és a főiskolákon. Mert most ugye önállóság terén fura helyzet alakult ki az Alkotmánybíróság állásfoglalása következtében, mert nemhogy korlátozódott volna az autonómia, hanem szinte végtelenül megnövekedett. Ugyanakkor az viszont a mindenkori politika, illetve kormányzat felelőssége, hogy az állampolgárok adóforintjaiból mi valósul meg a rendszerben.

Sió László (FIDESZ): Kezdem a felsőoktatással. Mi azt gondoljuk, hogy a beruházásokat át kell tekinteni. Nem a beruházások leállítását a cél, hanem egy olcsóbb, átláthatóbb rendszer kialakítása. Úgy látjuk, hogy ez az óriási hitelfelvétel csődbe viheti a felsőoktatást, vagy a felsőoktatási vagyont felélését eredményezheti. Meg kell keresni azt a módot, hogyan lehet kiváltani, vagy másként megvalósítani ezeket a beruházásokat. A PPP-ről pedig általában törvényt kell hozni. A másik két elem, amivel a törvény összefügg, a mesterképzés akkreditációjának egy jelentős felgyorsítása, mert így csökkenthető a bizonytalanság. Akik belépnek a rendszerbe, tudniuk kell, hogy hova juthatnak el. Ma elméletileg minden alapképzéshez meg van jelölve egy mesterképzés, de a dolog éppen arról szólna, hogy egy fajta alapképzés többféle mesterképzésre jogosíthat. Nem világos a mesterképzésre való átlépés feltételrendszere sem. A harmadik elem, hogy mi azt gondoljuk, hogy nem törvényben kell szabályozni és nem kizárólag a demográfiai adatok alapján kell eldönteni, hogy hány gyerek tanulhat államilag finanszírozott képzésben. Ez ennél sokkal bonyolultabb történet. Az idei évben pl. a tavalyi felvételi problémák miatt tömegesen jelenhetnek meg nagyon tehetséges gyerekek, akik vagy újra jelentkeznek, mert tavaly nem vették fel őket, vagy bekerültek valahova második, harmadik helyen megjelölt szakra, de majd ismét meg fogják próbálni eredeti céljukat megvalósítani. Tehát ezeket a helyzeteket kezelni kell. Mindig lesznek munkaerőpiaci kihívások, s nem jó, ha erre nem lehet gyorsan reagálni. Mi fellazítanánk, ezeket a szabályokat, és megengedőbbé tennénk. Közoktatás. Azt gondoljuk, hogy az óvodáztatás területén nagyot kell előrelépni. A hátrányos helyzet leküzdésén, azon, hogy ezek a gyerekek ne induljanak eleve hátránnyal az iskolába, egyedül az óvodáztatás kiterjesztése segíthet. 3 éves korban 65 százalék körül van azoknak az aránya, akik be tudnak kerülni az óvodába, 4 éves korban 75 százalék körüli, és 5 éves korban 95 százalék. A nagy baj az, hogy a 65 százalékkal 3 éves korban nagy valószínűséggel pont nem a hátrányos helyzetűek vannak benn, akik munkanélküli szülők gyerekei. Mert az óvodai felvételnél általában kizáró szempont, hogy otthon van a szülő. Márpedig ha munkanélküli, hol másutt lenne. Tehát őket be kell hozni a rendszerbe, ez férőhelybővítést, és pedagógusképzést is jelent. A kistérségi iskolákról mi továbbra is azt az elvet valljuk, hogy az óvoda és az általános iskola alsó tagozata maradjon lehetőség szerint helyben mindenütt. Abban egyetértünk, hogy a minőség döntő szempont legyen. Azt látjuk egyébként, hogy a 4. évfolyam végéig ezek a feltételek biztosíthatóak a legtöbb intézményben, és éppen ezért itt lehet minőségi oktatás. De a felső tagozat esetében egy társulások forma jelenti a megoldást, így biztosítható a minőségi képzés. Az érettségivel fontos megemlíteni, hogy emelt szintű érettségi legyen a felsőoktatási felvételnél a belépési feltétel. Az idén már lényegében erről fog szólni az érettségi a tavalyi év tapasztalatai alapján, de nem árt, hogy ha ezt törvénybe is rögzítjük. Ez egyfajta tekintélyt ad az érettséginek, és egyértelművé teszi a viszonyokat. A szakiskolákról én azt gondolom, hogy itt részben fontos a felnőttképzéssel való kapcsolat. Annak a kérdésnek a kezelése, hogy ma a klasszikus értelemben vett szakképzés a szakiskolákban zajlik, hiszen a szakközépisko-

lák inkább reálgimnáziumként működnek. Ezt a kérdést valamilyen módon kezelni kell, és olyan elemeket is meg kell jeleníteni, hogy nem csak az iskolát támogatjuk a szakképzés sikere érdekében, hanem támogatni kell a gyereket is különböző ösztöndíjprogramokkal. És támogatni kell azokat a munkáltatókat is, akik részben a gyakorlati képzésen keresztül megismerik őket, és vállalják a továbbfoglalkoztatást is. Emellett regionális irányítás, és a mainál lényegesen differenciáltabb finanszírozás szükséges.

Dobos Krisztina (MDF): Az ember úgy gondolja, hogy a verseny helyett az összefogást kellene az oktatásban megvalósítani. Tehát túl hangsúlyos volt eddig a versenyszellem, hogy aki erős, az megmarad, aki gyenge, az eltűnik, intézményben, gyerekben, tanárban, minden tekintetben. Ezért alapvetően azt gondoljuk, hogy meg kellene valósítani egy újfajta oktatásszervezést. Nem a rossz hangulatú régi tervezésre gondolunk, hanem pl. arra, hogyan lehetne összefogni a kulturális oktatási és szocializációs célok, és a szociálpolitika érdekében, nem csak a kistélepülések, hanem a városok településrészében is közös intézményfenntartásban. De nem biztos, hogy csak intézményfenntartásban lehet gondolkozni, mint a kistérségi társulásban, hanem lehet közös feladatmegoldásban is gondolkozni, vagy közös szolgáltatásban. Az oktatás területén tehát sokkal több mindent kellene tenni. Támogatni kellene a különböző megoldási formákat. Úgy gondoljuk, hogy sem a pedagógusképzés, sem a pedagógus-továbbképzés, sem a pedagógiai szolgáltatás nem tudott az új kihívásoknak megfelelő válaszokat adni a metodikai, módszertani kérdésekben. Tehát sokkal nagyobb szerepet kellene mondjuk a motivációra fordítani, hogyan lehet a gyereket motiválni arra, hogy tanuljon. Nem csak a szakképzésben jelent ez problémát, hanem az általános iskolában és ma már a középiskolában is. Hiszen egyre nagyobb számban be tudnak jutni felsőoktatási intézménybe, tehát ez a motiváció is megszűnik. Ugyanakkor az információs társadalom lehetőségeit sem tudjuk kellőképpen bevinni az oktatásba. Sokkal nagyobb szerepet kellene kapnia az oktatásügyben, és különösen a továbbképzésben ennek a témának. A pedagógusképzés mellett mi a pedagógus-továbbképzésnek is nagy jelentőséget tulajdonítunk. Ugyanezen a helyen 8 évvel ezelőtt megdicsértem a kormányt, és azt mondtam, hogy ez valóban komoly dolog, hogy 4 milliárd forintot fordított pedagógus-továbbképzésre. De sajnos ez pontosan azokhoz nem jut el, akikhez leginkább kellene. Tehát egy kistélepülési iskolába, ahol egy szem földrajz tanár van, aki nem tud elmenni a továbbképzésre, mert nem tudják helyettesíteni. Tehát differenciáltabban kellene megoldani a pedagógus-továbbképzést. Az önkormányzati törvénymódosítást említettem. Az a gondolat továbbra is érelődik bennünk, hogy a törvény felelősség megosztásának megfelelően újra kellene gondolni, hogy ha alapítvány, magánszemély, és egyház tarthat fenn iskolát, miért ne lehetne az államnak is iskolája. Azt hiszem, hogy ma az artistaképző az egyetlen ilyen iskola. Miért ne lehetne állami óvoda, és iskola ott, ahol nem tudják az önkormányzatok fenntartani. Akár módszertani központként is működhetne. Ezt érdemes lenne újragondolni. A pedagóguspálya kérdésében mi nem értettünk egyet Sió Lászlóval. Másfajta pedagóguspályára lenne szükség. A kezdő pedagógusnak kevesebb óraszám és nagyobb módszertani segítség kellene. A nyugdíjhoz közeledő pedagógusokat bent kellene tartani az iskolában, de nem arra kötelezni, hogy 20 órát tanítsanak, hanem csak kevesebb órát tanítsanak. Ez egyébként az Európai Unió számos országában működik. A szakképzésről azt gondolom, hogy prioritásnak kell tekinteni. Ennek a 20–25 százalékos gyerekeknek, aki idejár, tényleg zsákutcás a pályája. Nem hiszem, hogy létezik egy megoldás, tehát többféle megoldást kellene figyelembe venni. Biztos, hogy van olyan európai ország, ahol erre már találtak megoldást. Nem biztos, hogy elég, ha csak pénzt adunk, érdemes lenne végiggondolni, modelleket beépíteni a rendszerbe, és a modelleket értékel-

ni kellene. A felsőoktatásban az első és a legfontosabb az, hogy deklarálni kellene, hogy a képzések mire képesítenek, mi az elvárás, hogyan lehet továbblépni, mik a feltételek a továbblépéshez, és, hogy ha valaki elhagyja az alapfokot, akkor ez mire fogja képesíteni. Nagyon fontosnak tartjuk továbbra is, hogy ne legyen költségtérítéssel és nem költségtérítéssel hallgató. Egyelőre úgy látjuk, hogy ez az első pár év a legjobb szándék mellett is kudarcos lesz. Viszont mindenképpen fontos lenne a felsőoktatási intézmények minősítésére gondolni, tehát értékelni kellene az intézményeket, és ebben a továbblépés lehetőségeit is figyelembe kellene venni. Vagy kialakul egy spontán értékelés a felsőoktatási intézmények között, vagy pedig valamilyen módszerrel kellene segíteni. Nagyon örülünk annak, hogy egyetértünk a FIDESZ-szel, és azt hiszem, hogy talán a többi párttal is abban, – kivéve Gábort –, amit mi az első pillanattól kezdve gondoltunk, hogy a kistelepüléseknek és a településrészeknek meg kell tartani az intézményeit, tehát az óvodát, és az általános iskolák alsó tagozatát. Vagy úgy, hogy az egyik településen óvoda van, a másikon általános iskola, és ezek összefognak. Ebbe én még belevenném a könyvtárat is, meg a teleházat is, és az egyéb kulturális intézményeket is. Valószínűleg az életminőség javítása e nélkül nem fog megvalósulni. Mert az a megoldás, hogy a nagyvárosokba költöznek az emberek, valószínűleg előbb-utóbb korlátba ütközik. Az utolsó pedig, hogy noha nem gondoljuk, hogy az esélyegyenlőség megvalósítható, az esélykülönbségek mérséklését nagyon fontosnak tartjuk. Tehát a hátrányos helyzet mérséklésében, vagy a hátrányok csökkentésében sokkal nagyobb szerepe van az oktatásnak, mint amit már elismer a társadalom. Jó lenne, hogy ha ezt is sikerülne a köztudatba bevinni.

Tatai-Tóth András (MSZP): Az oktatáspolitikai tulajdonképpen a feltételek megteremtésével foglalkozik. Ami itt ma is elhangzott annak a 95 százaléka arra vonatkozik, hogyan szervezzük meg az oktatást, a törvényeket, a tankönyveket, tanterveket, finanszírozási rendszert stb. Ez mind a feltételi része az oktatásnak, ez mind nagyon fontos, és e nélkül nincs eredményes oktatás. Az állam feladatai azonban kettősek. Van az államnak egy olyan feladata is, hogy garantálnia kell, hogy a gyerekek alkotmányos jogai, amelyek az oktatásra, nevelésre vonatkoznak, érvényesüljenek. Ha jól végiggondoljuk, 1985 óta az ún. Gazsó-féle reform óta ez az alapkő az oktatáspolitikának, az ellenőrzés elnagyolt, és elhanyagolt. Húsz éve csak beszélünk róla, de a valóságban kevés dolog történt. Tehát én azt gondolom, hogy 20 év után eljött az ideje annak, hogy helyreállítsuk az oktatáspolitikai egyensúlyát. Nem elhanyagolva a feltételi oldalt, nagy erőt kell fordítani arra, hogy a gyermekek alkotmányos alapjogainak érvényesülését vizsgáljuk, aminek az elemeit sikerült az előző ciklusba beépíteni, de rendszerré még nem váltak, a valóságra még nem hatnak. Hiszen csak májusban lesz az első teljes körű alapkészség-mérés. Nem ez az egyetlen módszer arra, hogy vizsgáljuk, hogy a gyerekekhez mi jut el mindabból, amit tervezünk. A művészeti iskolákban azt vizsgáljuk, hogy beírták-e a gyereket a naplóba, meg hogy azután vették-e fel a normatívát, aki odajár. De azt, hogy megtanítják-e a gyereket zongorázni, azt nem vizsgálja ma az állam. Korrekt mérési-értékelési rendszerre fel lehetne egy koherens oktatáspolitikát építeni. Például a pedagógus-továbbképzés ügyét. Ha a különböző mérések azt mutatják, hogy én nem tudom a gyerekek valamelyik készséget megfelelően fejleszteni, akkor majd jelentkezem olyan továbbképzésre, amelyiken ezt megtanulom, hogy a gyerekekre visszahasson. Jó dolognak tartom ezt a több milliárdos továbbképzési rendszert, csak sajnos teljesen elszakadt attól, hogy mi hasznosul az iskolában abból, amit a pedagógusokra fordít a rendszer. Tehát én azt a fordulatot tartom elkerülhetetlennek, hogy az állam vizsgálja meg, hogy a gyerekek alapvető alkotmányos jogai a rendszerben érvényesülnek-e, legyen szó szakképzésről, alapkészségekről vagy a felső-

oktatásról, ahol ugyancsak vizsgálni kellene a minőséget. Ezt a rendszer nagy hiányának tartom, és azt gondolom, hogy ha az MSZP-nek lehetősége lesz a következő időszakban az oktatáspolitikai formálására, mi ezt a vonulatot fogjuk erősíteni.

Educatio: Mindannyiuknak köszönöm a részvételt.

(A kerekasztalnál az Educatio képviselője Tót Éva volt)

